

TELEGRAFUL ROMÂN

Apare Marție, Joi și Sâmbătă.

ABONAMENTUL

Pentru Sibiu pe an 14 C., 6 luni 7 C., 3 luni 3 C. 50 fl.
Pentru menabile pe an 16 C., 6 luni 8 C., 3 luni 4 C.
Pentru străinătate pe an 24 C., 6 luni 12 C., 3 luni 6 C.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei arhidiecezane Sibiu, strada Măcelarilor 45
Correspondențele sunt a se adresa la
Redacțiunea „Telegraful Român”, strada Măcelarilor Nr. 34.
Epistolele nefrancate se refuză. Articollii nepublicați nu se înapoiază.

INSERTIUNILE:

Pentru odată 14 fl., — de două ori 24 fl., — de trei ori 30 fl. rëndul cu litere armonice

Școalele catolice din România.

Sibiu, 26 Septembrie n.

Luni, săptămâna trecută, era să se încapă la București procesul în contra călugărilor cari susțin școle rom. catolice în România, dar a fost amânat pe Mercuri, în scopul, ca acușatele să-și pōtă lua apărător dintr-o omenie de școlă ai României.

Li-a succedat să obțină apărarea domnului A. D. Xenopol, profesor de istoria națională la universitatea din Iași, în prezența căruia, fiind de față și directoarele institutelor excepționale din partea guvernului român, s'a început apoi Mercuri pertractarea procesului în fața consiliului permanent de instrucție, compus din rectorul universității din București Dumitrescu-Iași, și din profesorii Bianu și Coculescu.

Până Sâmbătă s'era procesul n'a putut fi terminat, și astfel ne suntem în măsură a-i cunoște rezultatul final. Cunoștem însă acușele ridicate din partea ministrului de instrucție în contra acestor institute, și din multe acușe remarcăm: felul cum se dă elevilor din școalele acestor educația morală, cum și stăruințele maicelor călugărițe de a îndupleca fetele se trecă la catolicism și să se facă și ele călugărițe.

Cu privire la educația morală din școalele rom. catolice e constatat, că nimeni nu este de a desbrăca copilele de orice voință proprie, și de a le face unele orbe în mâinile maicelor. Pe fel și fel de căi neiertate se face acest lucru, mai ales însă prin înscenări de serbări impresionante, cari isbesc imaginația, și fac ca bietele copile să pōdă simțul realității, simțul curajului.

— „Educația morală a călugărițelor, — se spune în vorbirea de acușare, — are o singură țintă, desființarea individualității sufletești a copilei și aducerea ei în stare de credulitate care o dă cu totul în mâna și puterea călugărițelor.”

În ce privește înduplecarea fetelor se trecă la catolicism și să se facă și ele călugărițe, e constatat, că

mrejele sunt aruncate de regulă asupra fetelor cu avere, și mai ales asupra celor orfane. Va să zică, se urmărește un scop cu totul pământesc, punerea mâinii pe averile fetelor ortodoxe din partea călugărițelor.

Dacă e așa, apoi negreșit că afacerea nu se va termina în fața consiliului permanent de instrucție, ci probabil la judecatorie. Dar ori-unde și ori-cum se va termina, n'avem alta de spus în chestia aceasta, de cât aceea ce am mai spus odată: părinții ortodoxi din România nu-și mai dă fetele la școle rom. catolice de călugărițe, și totă propaganda rom. catolică are să încete în România, împreună cu nemulțămirile și agitațiile de acum. Trebuie delăturată cauza și atunci dispăre și efectul, fără procese, fără emoții. Și e atât de ușor a o delătura!

Asociațiunea la Timișoara.

— Raport special. —

— 23 Septembrie n.

Așa cred, că numai în vreme bune, când glasul trectului Andrei de Mocșoni, când glasul Bănățeni la sfat în vre-o chestie de mare importanță națională, va mai fi vădut cetatea Timișoara atâta Români întruniți într-o zidurie ale (acum demolate toate) ca de astădată, cu ocaziunea tinerii adunării generale a „Asociațiunii”. Dar se pōte, că nici atunci, pentru-că inteligența românească pe atunci nu era atât de puternică, cum e astăzi, în Banat.

Cu drept cuvânt se pōte spune, că tot ce are Banatul mai bun și mai distins, a luat parte la adunarea generală a „Asociațiunii”, ținută aici ieri și alaltăieri, și au luat parte și alți fruntași, de prin celelalte părți de țară, chiar și din cele mai îndepărtate, astfel, că adunarea din est-an a „Asociațiunii” a fost una din cele mai succese.

Comitetul central sosise Marți s'era la orele 7 și jumătate. A fost primit la gară din partea comitetului local cu dragoste românească și cu cordiale strângeri de mâni, însă fără discursuri. Comitetul era reprezentat prin următorii domni: Dr. Liviu Leményi, însărcinat cu conducerea adunării generale, Partenie Cosma, Dr. Eus. R. Roșca, Dr. Miron

E. Cristea, Nicolae Ivan, Dr. Vasile Bologa, Ioan F. Negruițu, Dr. Cornel Diaconovich, și casariul I. Vătășan.

S'era de cunoștință ținută la „Principele de corună”, a decurs în plină animație și voce bună, însă eărăși fără discursuri.

Sedința primă.

Mercuri dimineața s'a făcut chemarea duhului sfânt (după terminarea serviciului divin) în ambele biserici din suburbiul Fabric (în cetate Români nu au biserică), în cea gr. ort. și în cea gr. catolică. În cea dintâi a servit la altariu di protopresbiter Dr. Traicu Putici, asistat de preoții Bugariu și Mateiu, în cea din urmă canonicul Boroș, asistat de Dr. Iacob Radu, vicariu în Hațeg, George Trăilă, Liviu Iancu și George Muntean.

Lunea a mers apoi de la biserică în cetate, în sala mare de la „Principele de corună”, care era designată pentru ținerea sedințelor „Asociațiunii”, umplându o bine. Am vădut mulți preoți și învățători, multă tinerime și multe dame și dōre.

La orele 11 și 20 minute se face tăcere în sală. De la masa presidială, așezată sus pe estradă, în jurul căreia se așezase comitetul central, se sculă simpaticul domn Dr. Liviu Leményi și rostește o frumoasă vorbire de deschidere. (Am publicat-o în întregime în numărul trecut. Red). Cuvântarea e primită cu aplauze.

La cuvântul apoi domnul Emanuel Ungurean, directorul departamentului Timișoara, suficient de înțelegător cultural-național în părțile acestora, și salută adunarea pe pământul Banatului cu un remarcabil discurs, în care arată, că baza dezvoltării și a viitorului unui popor zace în nimerita combinare a idealilor cu asigurarea materială a existenței sale. Deci, poruncă sfântă trebuie să ne fie pentru viitorul apărarea legii, limbei și a moșiei! Vorbirea, al cărei text vi-l alătur (o vom publica în alt număr. Red.) a fost mult aplaudată.

Dr. George Dobrin, membru în comitetul Societății pentru fond de teatru român, salută adunarea în numele acestei societăți, constatând, că „Asociațiunea” e sōrele, eără Societatea pentru teatru luna, amândouă cu mențiunea să respândescă lumină și căldură, cultura națională în sinul poporului român.

Cel din urmă vorbitor a fost dl Dr. Nicolae Oncu, care salută „Asociațiunea” în numele asociațiunii naționale arădane.

Di Dr. Leményi mulțamește pentru frumoșele cuvinte adresate „Asociațiunii” reprezentată prin comitetul central, și numind secretar al II-lea pe dl Dr. Vasile Bologa, pro pune intrarea în ordinea de zi.

Pentru constatarea prezenței delegaților de la departamente se deschide o listă, în care au să se înscrie toți.

Raportul general, fiind tipărit și distribuit membrilor „Asociațiunii”, se consideră ca cetit.

Pentru combinarea comisiunilor ce sunt de ales se ridică sedința, eără după redeschidere Dr. Aurel Cosma propune următoarele:

I. În comisiunea pentru examinarea raportului general să se alēgă domni: Dr. Oncu, Elie Trăilă, canonicul Boroș, Ioan Budințian și Dr. Valer Brăncuș.

II. În comisiunea pentru cenzurarea socotelilor și a bugetului: Dr. N. Comșe, Dr. Aurel Oprea și Dr. Isidor Pop.

III. În comisiunea pentru înscrierea membrilor noi: Dr. George Adam, Dr. Aurel Cosma și Romul Cărbăș. În fine:

IV. În comisiunea care are să facă propuneri cu privire la alegerea noului comitet central: Dr. Aurel Isacu, Gerasim Sērb, Dr. Nicolae Vecerde, Ioan Pepa și Ioan Pinciu.

Se primește. Fiind eshauriată ordinea de zi, sedința se încheie.

Banchetul.

La orele 2 după amiază s'a ținut banchetul tot în sala de la „Kronprinz Rudolf”. Au luat parte 200 persoane. În frunte comitetul central. Multe dame și domnișōre. La momentul potrivit dl Dr. Liviu Leményi toastēz, într-o aplauzele uriașe ale celor prezenți, pentru M. Sa împăratul și regele nostru Francisc Iosif I. După potolirea aplauzelor furtunoșe se ridică dl Emanuel Ungurean și ridică paharul în onōrea comitetului central, constatând, că cu cât e un lucru mai greu, cu atât mai destoinici bărbai se cer pentru a-l face. Nimic mai greu la noi de cât promovarea intereselor culturale. Grea chemare are deci comitetul central, compus din omeni zeloși și harnici, căruia îi dorește zile bune de muncă și în viitor.

Parteniu Cosma ridică paharul pentru sănătatea și îndelungă viața directorului

FOIȘORĂ

Noul Abecedar de Dr. Petru Șpan.

(Recenziune de Candid Popa).

În zilele acestea a apărut în tipografia arhidiecezană un Abecedar nou, întocmit de dl profesor seminarial Dr. Petru Șpan. Acest Abecedar, pe care cu drept cuvânt îl numește dl autor „Noul Abecedar” e o lucrare originală compus fiind după un nou sistem psihologic, menit a produce o nouă reformă în învățarea cetitului și scrisului la elevii din anul I școlar.

Având la dispoziție Abecedarul îmi face deosebită plăcere a-i face în următoarele o scurtă apreciere.

Spiritul timpului aduce pe toate terenurile vieții noutăți și invențiuni, cu scop de a produce îmbunătățiri și folosiri avansate. Astfel indivizii în sfera lor de activitate se nisuresc a crea în afacerile ce îi preocupă, noutăți, reforme care schimbă într-o sistemul de până aci, dându-i o altă direcțiune mai bună.

Pe terenul școlar, grație acelor cari s'au interesat de această sfântă și nobilă in-

stituțiune, încă s'au făcut îmbunătățiri și noi învățătorii cu drag am pășit pe căile deschise și indicate. Într-o bărbății mulți-puțini, cari au lucrat pentru școlă, se distinge și autorul „Noului Abecedar” dl Dr. P. Șpan. Dinsul prin acest Abecedar ne prezintă o reformă în sfera pedagogiei, care, nu dubitez, va produce rezultatul, care l'a intenționat și autorul la compunerea lui. Ceea-ce pe mine mă întărește mai mult în această convingere este faptul, că acest manual e compus de un bărbat probat și deplin competent în materie de pedagogie, lucru, care cred și sunt convins, că nu va fi tras la îndoială de nimeni.

Înainte de a intra în analiza „Noului Abecedar” voiu achița în trăsături generale a) Însămânțarea Abecedarului, ca manual de școlă, b) Principiile după cari sunt compuse Abecedarele de alți autori, și în fine c) Principiile pe cari se razimă Abecedarul dlui Șpan.

Răspunsul la întrebarea primă este de tot ușor, așa în cât fără multă bătaie de cap chiar și cel mai puțin orientat în ale școlii va răspunde, că Abecedarul ne servește ca bază la învățarea cetitului și scrisului, el este primul manual ce se dă elevului în mână, în acest scop. De la modul cum e distribuit

și aranjat materialul în el, depinde și progresul ce se face în cetit și scris în școlă.

Principiile după cari sunt compuse Abecedarele de alți autori sunt tot cam aceleași; din cuvinte normale se începe cu litere mici cele mai ușore la scris d. e. (i, u, n, m, etc.) și se termină cu cele mai grele, ținându-se cont de ordinea cum sunt formate ele una din alta. Așa dar e luat în vedere de a începe cu ce e mai ușor și așa se urmăze treptat la cele mai grele, de la lucruri eunoscute la necunoscute, de la aproape la departe, va să zică, se observă peste tot și în toate principiul succesiunii, recerință psihologică, care își are și ea baza sa. După ce se termină cu litere mici scrise, — în unele Abecedare cu cele tipărite de odată, învățate pe baza cuvintelor normale, cari în unele sunt însoțite și de chipuri, se trece la litere mari și în urmă, se dau în mod enciclopedic și un număr ore-care de piese de cetire, poezii, rugăciuni, etc.

Unele dintr-o Abecedare esistente dau o prea mare îngrămădire de material, care nu stă în nici un raport cu frageda vârstă a elevilor începători. În anul I școlar nu pōte fi vorba, ca elevii să-și câștige cunoștințele de lipsă prin mijlocirea cetitului, din

contră, materialul ales pentru Abecedar în anul I să fie cât se pōte de redus și ușor, pentru-ca elevilor să le servescă mai mult numai pentru deprindere în cetire. Apoi și materialul cât e luat să fie astfel ales, ca elevilor să le procure și interes pentru cetire. Și îi va interesa mai de aproape atunci, când va fi cules din cercul lor de cunoștințe.

Abecedarele cu chipuri prea ușor aduc pe copii la mehanisare, lucru cât se pōte de condamnat.

Noul Abecedar intenționează tocmai aceea, ca să se s'erpescă mehanisarea la cetit, și întreg materialul e luat din cel mai apropiat cerc de cunoștințe al elevilor, pornind din un punct foarte bine nimerit, bāsându-se pe principiul concentrațiunii, punând întreg materialul și procedura pe cele mai ponderose motive psihologice-didactice.

Principiile, de cari autorul în special a fost condus la facerea acestui manual, ni-se înfățișēz mai bine în prefața: „Călduzei Noului Abecedar” sub titlul: Povēte metodice, care o reproduc întocmai.

(Va urma.)

despărțământului Timișoara, neobositul *Emanuil Ungureanu*, cărui publicul îi face frumoase ovațiuni bine meritare, cum și pentru comitetul aranjator, identic cu al despărțământului, cel mai activ dintr-o parte câte le are „Asociațiunea”.

Dr. *Aurel Cosma*, atribuind succesul adunării generale a „Asociațiunii” publicului întru, închină pentru oșpeți.

Nicolae Ivan închină pentru reprezentanții societăților surori, al fondului de teatru și al asociațiunii aradane, d-nii Dr. Dobrin și Dr. Onu.

Dr. *Nicolae Oncu* toastează pentru damele române, *Rubin Patița* pentru tinerime, ear' Dr. *Aurel Vlad* pentru poporul român. La orele 4 și jumătate banchetul a fost ridicat.

Sedința a doua.

S'a deschis Joi la orele 10 și jumătate. Publice numeroase și de astădată. Dame multe. Numărul preoților mai mare de cât la ședința primă.

Se cetesc întâi telegrammele sosite de la: Escel. Sa Metropolitul *Metianu*, P. S. Sa episcopul *Popea* (Mehadia), *Alexandru Mocionyi* (Abazia), mai mulți din Radna, Dr. *Tanco*, Năseud, Secretariul despărțământului Blaj, mai mulți din Deva, *Vlaicu*, *Ciortea*, etc. Brașov, *Stupariu*, Flume, Inteligența română din Hâțeg, *Pletos*, Năseud, Foia Poporului Sibiu, *Pop de Basesți*, Cehul Silvaniei, *Cioloa*, Suceava, Mai mulți, Cehul Silvaniei, Dr. *Stoica*, Bran, *Gazeta de Duminecă*, Cehul Silvaniei, *Marinescu*, Beis, *Simu*, Arad, *George Lazar*, Arad, *Andron*, Sarafola. Mai mulți din Brașov trimit apoi 33 corone în loc de telegramă de felicitare, pentru un scop al Asociațiunii, de es. pentru muzeul național.

Se intră în ordinea de zi.

Dr. *Branisce* raportează asupra raportului general al comitetului, făcând reprimire asupra activității din trecut a „Asociațiunii”. Arată starea poporului român după redescoperirea lui; uriașele eforturi ale conducătorilor noștri de atunci până să creeze instituțiile culturale, pe cari noi azi abia le putem susține; caracterizează epocile, prin cari poporul nostru a trecut. Revine asupra „*Astrei*”, precizând trecutul ei. Arată cum odinioară era corporație aproape numai administrativă; ear' de vre-o zece ani încôce a intrat în ea nouă viață. S'au ivit în sinul ei idei monumentale, cari au început să se realizeze. Insufletea ia tot mai mari proporții, și face să se înroleze tot mai mulți sub steagul ei. Sunt puțini membri în proporție cu cele 3 milioane de Români; dar sunt mulți față cu cei 3—400 de acum 10 ani. Amintește despre „*Enciclopedia română*”, care acum 10 ani și ea iluzie era riscată. Acum e fapt. Apoi despre „*Secțiunile literare*”, cari promit a se ridica tot mai mult. Și despre „*Muzeul național*”, earăși o idee riscată, al cărui edificiu e deja gata.

Privind raportul general din acest punct de vedere, aflăm frumos progres. Stăm la pôlele dealului. E greu sușul, dar totuși pășim în sus. Nu stăm pe loc. Propune a se lua raportul în general spre știre, și a se esprima comitetului mulțumită pentru munca dezvoltată.

Se primește și se intră în desbaterea specială.

Raportorul scote la ivelă terminarea „*Enciclopediei române*”. Se zicea acum 10 ani, că suntem săraci a face un așa lucru. Faptul îndeplinit azi însă desminte temerea avută. Aduce laudă celor ce cu zel au dus la bun sfârșit această operă. Propune deci și adunarea esprime mulțumită muncitorilor, în prima linie dlui Dr. *Diaconovich*.

Raportorul scote apoi la ivelă regretul cu care poporul întreg a aflat despre retragerea președintelui *Alexandru Mocsonyi*. Publicul erupe în aplauze frenetice. „Asociațiunea” nu se poate despărți de el; deci recomandă propunerea comitetului de a 'l numi președinte onorar. Intră uriașe aclamațiuni se proclamă dl *Alexandru Mocsonyi* președinte onorar al „Asociațiunii”.

Asemenea se proclamă membru onorar dl *P. Cosma*.

Raportorul scote la ivelă uriașă lui activitate pe toate terenele, în special pe cel al „Asociațiunii” și în deosebi în jurul esposiției de la 1881 și în jurul școlei de fete.

Asemenea motivează propunerea pentru alegerea de membru onorar a dlui *Iosif Vulcan*,

arătând idealismul și stăruința acestuia pentru toate năsuințele noastre culturale. Se proclamă ambii cu însufleteți membri onorari.

La propunerea raportorului se dă espresiune prin sculare doliului pentru cei răposați.

O chestie însemnată, care ajunge la o feroită rezolvare, este cea a secretariului I Dr. *Diaconovich*, care și-a fost dat dimisia. Comitetul o primește, votându-i mulțumită. Dar de numele dlui *Diaconovich* sunt legate toate momentele de progres în sinul „Asociațiunii”. Ne cădea greu să ne despărțim de el, mai ales atunci, când instituțiunile inițiate de el încă nu erau terminate. Afacerea a luat anul acesta curs feroit. La inițiativa secțiunilor literare, comitetului i-a succedat a face pe dl *Diaconovich* să-și revocă abdicarea. Astfel e de prisos a se intra în meritul concursului publicat, și raportorul recomandă primirea rezolvării propuse de comitet. Se primește.

Se ia cu plăcere act despre creșterea numărului membrilor. Recomandă mijloace pentru înmulțirea despărțământelor și pentru delăturarea piedecilor, și insistă, ca comitetul central să facă tot posibilul pentru a introduce viață și în despărțământele neactive. Se face mențiune despre zelul frumos ce se desvultă în viața despărțământului Timișoara și Brașov. Se scote la ivelă activitatea laudabilă a prof. A. *Ciortea* cu *skioptikonul*. Recomandă apoi, ca despărțământele să fie cu mare atenție la obiectul conferențelor ce se țin. Nu din raport, ci din experiență se știe, că și nechiamați în conferențe, necorespunzătoare intereselor poporului. Ar fi bine să se numescă specialiști din centru, cari să aibă pricepere în toate, altcum toate conferențele rămân numai rachetă trecătoare.

La punctul acesta ia cuvântul dl Dr. *Onișor* și vorbește despre despărțământele cari n'au dezvoltat nici o activitate, esprimându-și mirarea, că la *Lugoș* a amorsat însufletea manifestată la adunarea generală, că la *Caransebeș* numărul cel mare de inteligenți nu e în stare să înjghebeze nițică viață. Asemenea la *Orăștie* etc. Tote acestea ar pute să steie în fruntea despărțământelor. Iși esprime dorința de a se lua de scurt despărțământele neactive.

Cu privire la editarea cărților populare și a înființării bibliotecilor populare se naște ideea, că ar fi mai bine a insista asupra editării de cărți potrivite pentru popor, cari să se vîndă ieftin și să-și le cumpere fie-care, căci cu bibliotecă, fie stabile, fie ambulante, la noi nu prea ajungem la crângă verde.

Dl *Gavril Precup* sprijinește ideea, căci, dacă într'un sat vor ceti 3—4 inși broșuri folositoare, atunci acestea vor fi ca o bibliotecă vie pentru satul întreg, căci poporului îi place a istorisi.

La capitulul „secțiunile literare” se esprime dorința, ca acestea să pôtă învinge greutatea începutului cât mai curînd, ear' pașii făcuți până acum să aibă succes tot mai mare.

La cuvîntul Dr. *Onișor* și arată, că secțiunile de azi nu sunt de ajuns, ca să îmbrățișeze toate trebuințele poporului. Cunoștințele juridice sunt la noi neglijate chiar și la preoți și învățători. Viața de la comune și comitate dovedește aceasta. Recomandă comitetului central să se ocupe deci cu ideea, nu cumva s'ar mai pută înființa și o secțiune juridică?

Restul raportului se ia spre știre până la „*Muzeul istoric și etnografic*”. Aci se esprime bucuria pentru succesul lucrărilor de până acum. Se aprobă toate lucrările făcute. Se ia act de terminarea și închirierea casei din strada Morii. Se autorizează comitetul central să facă colecție în bani și obiecte. Se dă espresiune mulțumitei pentru donațiunile în bani și obiecte, făcute până acum.

Terminînd Dr. *Branisce*, vine aclamat pentru priceperea și competența rară cu care și-a împlinit rolul de referent în afacerea cea mai grea din cursul adunării. În urmă R. *Patița* cere a studia Asociațiunea afacerea înființării de școle de menagiu.

Urmază raportul comisiunii financiare. Raportor Dr. N. *Comșa* (Săliște). Comisia află, că Asociațiunea a pus afacerile financiare pe bazele cele mai bune. A introdus contabilitatea dublă. Conturile sunt esaminate de o comisiune specială, care a aflat că sunt toate în regulă. Fondurile cresc, în special fondul general, mulțumită însufleteșirii de la Baia-mare. Propune absolutiu. Se dă. Se

aprobă apoi budgetul, ridicându-se poziția „pentru secretariul II” de la 600 corone la 1800 corone, și avînd a se angaja acum din partea comitetului central un secretariu anume.

G. *Precup* cere mai multă reclană pentru sporirea fondurilor. Să se folosescă fel și fel de mijloce, cum fac societățile altor neamuri. Dr. *Iacob Radu* spriginește propunerea comitetului central, ca cele 2000 cor. pentru ajutorarea școlilor să se deie în scopul instruirii învățătorilor în studii economice, ca să pôtă conduce școlele economice de repetiție, dar în legătură cu asta cere să se invite secția economică a face un plan detaliat cu privire la instrucția economică a poporului.

Urmază raportul comisiunii pentru înscrierea membrilor noi. Raportorul *Cărăbaș* împărtășește că s'au înscris 7 membri fondatori, 12 membri pe viață și 34 ordinari. Toți la oaltă cu o sumă de 5540 corone. Membrii fondatori sunt: „*Victoria*”, Arad, „*Timișana*”, Timișoara, Dr. *Isidor Pop*, adv., Lugoș, Dr. *Nestor Oprean*, adv., S. N. Mare, *George Breban*, propr., Ghilad, M. *Ardelean*, Pesac, Const. *Burdia*, pres. comun. de avere, Caransebeș.

Urmază raportul comisiunii de candidare. Raportor Dr. *Nicolae Vecerde*, care propune, și adunarea primește următoarea listă pentru alegerea comitetului central:

President *Iosif Sterea Șuluțu*, vicepresident Dr. *Atanasie M. Marienescu*, membri ordinari: Dr. *Ilariu Pucariu*, *Ioan Papiu*, Dr. *Eusebiu R. Roșca*, *Nicolae Ivan*, Dr. C. *Diaconovich*, *Ioan F. Negruțiu*, *Parteniu Cosma*, Dr. *Liviu Leményi*, *Nicolae Togan*, Dr. *Octavian Rusu*, Dr. *Ambrozio Cheșan* și *Iuliu Muntean*.

Membri suplenți: Dr. *Ilie Beu*, Dr. *Valilie Bologa*, Dr. *Miron E. Cristea*, *Arsenie Bunea*, *Gavril Precup* și *Romul Simu*.

Dr. *Vecerde* invită „Asociațiunea” pentru anul viitor la Brașov, ear' Dr. *Leményi* la Sibiu, unde se va face inaugurarea muzeului național. E invitată și la Alba-Iulia din partea dlui *Rubin Patița*. Rămâne să decidă comitetul central.

Cu verificarea proceselor verbale se încredințază membrii „Asociațiunii” cu domiciliul în Sibiu și în apropierea Sibiului, prezenți la adunare.

Dr. *Liviu Leményi* constatînd apoi că lucrările adunării generale a „Asociațiunii” sunt terminate, declară adunarea generală încheiată, la ora unu d. a., mulțumind tuturor factorilor cari au contribuit la frumosul succes al ei.

Dr. *Victor Onișor* mulțamește președintelui pentru buna conducere a adunării generale.

La orele 4 d. a. a fost ședință literară în sala mică a hotelului „*Principele de coronă*”. A cetit disertațiune dl Dr. *Iosif Blaga* despre frumosul în artă, și dl Dr. *Iosif Popovici* despre dialectele bănățene.

Mai amintesc, că *Mercuri* s'era s'a dat concertul bine succes și bine cercetat, ear' Joi s'era a fost bal splendid, care a ținut până în zorile zilei.

Raportorul.

„Asociațiunea.”

Convocare.

Adunarea generală a despărțământului XXX (Sighișoara) al „Asociațiunii” pentru literatura r. și cultura poporului român, conform concludusului comitetului de la data de azi, se convoca în comuna *Boiul-mare pe Duminecă* în 26 Septembrie (9 Octobrie) a. c. 1 oră d. a. în școala română din loc.

La această adunare sunt rugați a participa toți membrii despărțământului, cât și toți Români cari cunoscînd scopul mareș al acestei instituțiuni culturale române, se interesează de înaintarea ei.

Programa:

1. Deschiderea adunării prin directorul.
2. Comunicarea ordinelor comitetului central dto 31 Decembrie 1903 nr. 1156—1903 și dto 4 Ianuarie 1904 nr. 13—1904, apoi dto April 1904 nr. 361—1904, în legătură cu acest ordin concludusului comitetului acestui despărțământ, — și dto 16 April 1904 nr. 372 și în fine ordinul dto 10 Septembrie 1904 nr. 907—1904.
3. Raportul general al comitetului.
4. Raportul cassariului și al bibliotecariului.
5. Alegerea comisiunilor pentru înscrierea membrilor noi pentru înasarea taxelor de la membrii vechi și noi, și pentru censurarea raportului comitetului, al cassariului și al bibliotecariului.
6. Raportul acelor comisiuni.

7. Propuneri de sine stătătoare.
 8. Disertațiuni, cari la tot cazul sunt a se preda directorului cel puțin cu 3 zile înainte de adunare.
 9. Designarea locului pentru proxima adunare generală.
 10. Reconstituirea despărțământului pe un nou period de 3 ani.
 11. Esmiterea unei comisiuni pentru verificarea procesului verbal.
 12. Închiderea adunării prin director.
- Sighișoara, 2/15 Septembrie 1904.
Din ședința comitetului despărțământului al XXX. (Sighișoara) al „Asociațiunii” pentru literatura română și cultura poporului român.”

Director:

Dimitrie Moldovan
protopop.

Convocare.

Comitetul despărțământului Cluj al „Asociațiunii” pentru literatura română și cultura poporului român prin această convocă adunarea cercuală pe 9 Octobrie st. n. 1904, 3 ore p. m. în Cluj (localitatea casinei române, strada: Deák Ferencz nr. 4) și invită cu totă onorea pe toți membri și toți aceia, cari se interesează de „Asociațiune” și doresc a promova interesele ei, — să participe la această adunare, care se va țină după următorul

Program:

1. Deschiderea adunării prin președinte.
 2. Esmiterea unei comisiuni pentru verificarea procesului verbal al adunării.
 3. Raportul comitetului despre activitatea din acest cerc.
 4. Esmiterea comisiunilor:
 - a) pentru încasarea și înscrierea de membri noi,
 - b) pentru censurarea raportului comitetului.
 5. Eventuală disertație.
 6. Raportele comisiunilor esmise conform punctului 4 și deliberarea asupra lor din partea adunării.
 7. Alegerea comitetului pe 3 ani.
 8. Eventuale propuneri.
 9. Închiderea adunării prin președinte.
- Din ședința comitetului despărțământului Cluj ținută în
Cluj, 11 Septembrie 1904.

Dr. *George Ilea* director.
Dr. *Victor Porușiu* secretariu.

Rolul familiei în educațiune.

Lucrare cetită în conferința învățătorescă din cercul Reghinului de *Ioan Paicu*, învățătoriu.

(Urmare).

Trecem acum la educațiunea intelectuală morală în familie.

Aceste elemente ale educațiunii generale umane le vom tracta deodată, căci precum corpul fără spirit e mort, așa și intelectul fără morală este o forță cu care se pôte face abuz, dat fiind că voința liberă a ființei omenești apucată pe ogașă rea, nu pôte fi reîntănată prin nici o macesimă, precept sau poruncă, de cât numai prin glasul conștiinței. Căci porunca și preceptul nu arată omului ce are să facă, ci numai în ce spirit are să tacă cutare lucru. Acest memento s'a adevărit chiar și la prima părehe de omeni. Căci sînd *Dzeu* în sinul acestei părechi liberar arbitru prin enunțaițiunea: „*Din toți pomii raiului să mîncăți...*” nu mai are efect asupra lui *Adam* și a *Evei* partea a doua d'n aceeași frașă, care cuprindea porunca: „*numai din pomul științei, binelui și al răului să nu mîncăți...*” și chiar nici amenințarea „*că de veți mîncă cu mörte veți muri*”.

Din considerație deci, că acest despot natural înăscut în om nu va prea pută fi adus la rezon prin fie-ce purtare a persoanei educătoare și împăcat cu ajutorul ori-cărei sare amară, mama ca factorul principal al educațiunii din familie va purta grijă încă de la începutul acțiunii sale educative asupra următoarelor norme:

Să se folosescă de toate mijlocele posibile și permise pentru a-și câștiga iubirea și încrederea persoanei de educat. Căci această este cheia, prin care pus ești în poziție a deschide toate lăcatele spiritului și inimei copilului.

Mama care nu bagă în seamă fie și cele mai modeste semne de iubire ale copililor, atinge cörda cea mai fină din sentimentul bucuriei și e în pericol a deveni urgisită pentru multă vreme de copilul nevinovat, dacă nu pentru totdeauna.

Mama să se nisuiască a desvolta mai departe în copil iubirea de patrie.

O consider această ca o normă dintr-o cele mai cardinale, atât pentru conținutul

special, cum și pentru cuprinsul general al ei. Căci prin această se infiltră în copilul nevrăstnic iubire, stimă și respect, nu numai față de patria mamă, ci și față de națiunea și confesiunea sa. La întrebarea: Din ce constă patria? iată ce răspuns dă dl. I. Calinderu, adm. al dom. coronei române: „Patria — zice numitul domn — sunt părinții cari ni-au dat viață, casa care ni-a acoperit slaba noastră copilărie, limba ce am început să înghinăm înainte de a vorbi cu ceilalți, rudele, prietenii, vecinii cari ne înconjură, copiii cari împărtășiră jocurile noastre, câmpiile unde am alergat ca copii, biserică unde ne-am dus să ne rugăm lui Dumnezeu pentru noi și familia noastră; țera a cărei istorie ni se spune și care a fost apărută de brațele străbunilor noștri în contra năvălitorilor, țera care trebuie să o apărăm cu primejdia vieții noastre, religiunea, independența, tronul suveranilor noștri ridicat de popor cu ajutorul lui Dumnezeu. Ori și ce s'ar zice, libertatea, dreptul de a munci, de a cultiva țarina noastră, de a exercita activitatea noastră după trebuință, în sfârșit de a trăi și muri liber, fără a recunoaște altă autoritate de cât a stăpânilor noștri legitimi, iată în câteva cuvinte ce este patria.”

Mulți cosmopoliți și făcânci paradază astăzi cu frazele: principiu confesional, conștiință națională, generozitate etc. Și vai! puțin sunt gata și aplecși, când ar fi la adeică a sprijini din inimă și a înainta din suflet onora, libertatea, binele și fericirea patriei, națiunii, confesiunii și omeniei peste tot. Și de tot disparent ar fi numărul acestora, cari în cas de trebuință ar aduce chiar și jertfe pe altariul acestora. Puțin ar urma marinimășelor cuvinte ale lui Fenelon: „Iubesc — zice el — mai mult familia mea de cât pe mine, mai mult națiunea de cât familia, mai mult patria de cât națiunea și mai mult omenia de cât patria”. Mai multe focuri de pae vâlvaiesc astăzi, pentru că lipsesc Antuse și Ninone, lipsesc Corneli și Lucrèce și nu sunt mame de a lui Ștefan cel Mare, cari se nu permită a se înclui în familiile scaderi, ca cele ce urmăz:

În prea puține familii simpatizează membrii aceleia într sine. Și disparent e numărul acestora, în cari se cercă dezvoltarea înăștrilor celor bune ale națiunii, patriei și confesiunii noastre în inimile copiilor.

Nu se scadește în inimile copiilor respect și pietate față de așezămintele străbune.

(Va urma.)

NOUTĂȚI

Din cauza sfintei sârbători „Inățarea Sfintei Cruci” numărul proxim al fței noastre apare Vineri după amiază.

Sfințire de biserică. Sfințirea bisericii gr. or. române nou edificată din Șmotelnice, se va face Duminică în 2 Octobrie n. 1904, după programul următoriu: Sâmbătă în 1 Octobrie la 2 ore p. m. primirea delegatului ar hiepscolesc. Tot atunci la 4 ore v. cernie. Duminică în 2 Octobrie la 8 ore a. m. utrenie, după care urmăz sfințirea bisericii și sl. liturgie. La 1 oră p. m. banchet și 3 cor. de parsonă. La 6 ore p. m. petrecere cu joc.

Virilistii comitatului Sibiu. În scopul stabilirii listei virilistilor pentru anul 1905 comisiunea verifică ore a comitatului Sibiu ține ședința în 10 și 11 Octobrie n. c. în cancelaria protonotariului. Cei îndreptății a li-se computa darea îndoit, sunt poțiti a o cere acăsta de la comisiune, în scris, ori cu graul. Conspetele oficiului de dare, cari vor fi loate ca b. s. la stabilirea listei, sunt espuse spre privire publică, în cancelaria protonotariului, din 1 Octobrie până la 8 Octobrie n. c.

Himen. Dr. Aurel Cioban, avocat, și Olimpia Hamsea, ficea protopresbiterului Voicu Hamsea din Lipova, — fidanțați.

Teatru român în Sibiu. Afăm, că reuniunea sodalilor români din loc va păși în jumătatea a doua a lunii Octobrie de nou pe scena teatrului orășenesc cu piesa „Sâmbăta morților”, dramă în 5 acte, localizată după Raupach, de T. V. Păcățian. Piesa va fi dată de 2—3 ori, în folosul celor incendiați și pentru procurarea de daruri de Crăc un pe sēma săracilor. Repetițiile se urmăz cu multă diligență, și diletanții sunt recrutați dintr puterile cele mai bune ale reuniunii.

Controla rezervistilor. Adunările de controlă pentru rezervistii armatei comune în comitatul Sibiu se vor ține în 15—26 Octobrie st. n. Anum: pentru orașul Sibiu în 21 Octobrie, pentru orașul Sebeșul-săseșc în 26 Octobrie, pentru pretura Sibiuului în 19 și 20 Octobrie, pentru pretura Cisnădiei în 17 și 18 Octobrie, pentru pretura Sebeșului-săseșc în 24 și 25 Octobrie, pentru pretura Mercurei în 20, 21 și 22 Octobrie, pentru pretura Sebiștei în 15 Octobrie, pentru pretura Necrișului în 16 Octobrie.

Controla glotașilor. Magistratul orașului Sibiu face cunoscut, că controla glotașilor se va face în 7 și 8 Octobrie st. n. A nume: în 7 Octobrie pentru cei aparținători orașului Sibiu (cetățeni ai Sibiuului), ear' în 8 Octobrie pentru străinii locuitori în Sibiu, la 8 ore dimneța la primărie (casa orașului). Cei cari din cauze acceptabile nu se pot prezenta în parsonă, pot să se anunțe prin rudeni ori plenipotențiați ai lor, ori în scris. Deslășiri mai detaliate dă publicațiunea magistratului.

Eftinirea sării pentru vite. Ordinațiunea ministrului de finanțe dată cu privire la executarea legii despre punerea în vânzare a sării pentru vite, dă drept de vânzare, în prăvălie deschisă, fie căruia care cere acest drept de la direcțiunea financiară competentă. Prin noua lege prețul sării pentru vite s'a redus de la zece la șese corone de maza metrică, ear' ordinațiunea provocată mai sus pune în vedere, că de la un termin anumit, care se va fixa mai târziu, se vor pune în vânzare și brichete (șghiaburi, adroburi) de sare de câte 5, 10 și 15 kilograme, pentru lins.

Cucuruz din America. Mercuri a sosit în portul de la Flume corabia „Lullington”, după călătorie de patru zile făcută de la orașul „Rozario di Santafo” (America sudică) până la Flume, aducând 50,000 măzi merice de cucuruz galbin, numit „La Plata”. Marfa a sosit în stare de tot bună și e de calitate ineccepționabilă.

Baroni noi. Monitoriul oficial ungar publică în numărul de Vineri conferirea titlului de baron cu predicatul „boliscei” (de Bolisce) și cu drept de ereditate fraților Guttmann Vilmos, Ödön, László și Aladár, mari proprietari. Meritul nou baroniților e — după cum cetim în zărele magiare, — că „au condus cu perfecțiune spre folosul culturai, economiei publice, umanității și al patriei înțepinderea agricolă și industrială” moștenită de la tatăl lor. „Marea lor avere și-au câștigat-o prin diligență fără păreche și prin vaste cunoștințe de economie publică, și pe lângă acăsta în toate faptele lor s'a manifestat totdeauna adevărat patriotism și iubire de omeni”.

„Să fie înțelept și bun.” Ziarele din Roma spun, că papa Piu X. când i s'a raportat că regina Italiei a născut fiu, câteva minute a stat gânditoriu, apoi a grăit următoarele: „Se se întăriează, apoi să fie înțelept și bun”. După aceea a dat expresiune mulțămirei sale, că nou-născutul nu i-s'a dat titlu „Prinț de Roma”.

Turda în ajutorul celor pagubiți de secetă. Reprezentanța orașului Turda a emis o comisiune de doisprezece membri, care se procure bucate și nutreț p nru a fi distribuite populațiunii pe preț cât se pōte de eftin. Comisiunea acăsta și-a și început deja activitatea, procurând până-acum câteva vagon de bucate.

La „Reuniunea sodalilor români din Sibiu” au fost primiți membri ordinari următorii: Ioan Grozav, sodal pantofar, Nicolae Simoneti și Ioan Pușcas, sodali pantofari și elevi ai școlii speciale de pantofărie, Traian Pop, sodal petrar, Petru Chidu, sodal zi ariu, Moise Dragomir, sodal cismariu, I. Tășău, sodal cojocariu, Nicolae Nicoră, sodal cismariu, Alexandru Iacobe, sodal rotariu, Ignatie Moldovan, maeștru pantofariu, Virgil Simu, sodal vâpșitoriu (boiengiu), Demetriu Baci, sodal croitoriu, Vasile Geogian, sodal cismariu, Laurețiu Nemeș, sodal pantofariu, Savu Grisan, sodal taur, Vasile Bumbăș, calfa de boltă, Ioan Popaiov, sodal maeștru, George Petrașcu, sodal tranșelariu, Ioan Torșan, sodal pielariu, Gavril Danciu, sodal cismariu, Augustin Albu, sodal taur, Ioan Rădoi, Mihail Dordea, sodali pantofari, Ioan Repuntean, sodal cismariu, Ilie Dănilă, sodal bărbier, Nicolae Popa, sodal zidariu, Alexandru Gabor, sodal rotariu, Traian Vestețean, culegător de litere; ear membri *ajutători* următorii: Dr. Alexandru Vasile, cand. de adv., Dr. Virgil Cioban, prof. sem., Octavian Smigelsky, pitlor, Eugen Popescu, Ioan Popa, Avram Ardelean, Marian Mureșan, calfe de boltă, Gustav Stuchlich, tinichigiu, Martin Hartmann, ospetariu, W. R. Schwab, comers., Nicolae Căldăreș și Leuțu Enescu, funcționari la „Albina”, Carol Reichtberger, hotelier, Dr. Eugen Piao, avocat, Toma Iancovici, calfa de prăvălie.

† Ioan Roman paroch gr. or. în Luncoiul-superior și membru al sinodului protopresbiterial al Zarandului, după un morb grav și îndelungat, a decedat Vineri, la 11 ore sēra, împărțit fiind cu sfintele taine, în anul al 66-lea al etății sale, și al 40-lea al preoției. Rēmășițele pămēntești ale defunctului, după implinirea ritualelor bisericești, au fost depuse spre eternă odihnă, sstăzi Luni, în 13/26 Septembrie a. c. la 1 oră p. m. în cimetirul din Luncoiul-superior. Fle-i țērina ușoră și memoria binecuvēntată!

Pentru preoțiunea din tractul Sighișora. După-ce statutele referitoare la constituirea femeilor noastre ortodoxe române din protopresbiteratul Sighișorei în „reuniuni”, în scopul înzestrării bisericilor noastre cu vasele și aparatele de lipsă la serviciul dumnezeiesc, cum și ajutorarea școlilor noastre, apoi statutele pentru constituirea junimeii în societăți, în scopul susținerii religiosității, moralității și a ordinii întră junii de ambele sexe, au fost luate din partea autorității noastre supreme la cunoștință în mod aprobator și s'au tipărit pe speșele preoțiunei tractuale, ear' cu datul 16 April a. c. nr. 217 s'au distribuit tuturor oficiilor parohiale tractuale, — atrag atențiunea onoratei preoțiimi asupra concludului conferenței preoțești din anul trecut, prin care s'a decretat punerea acelor statute în lucrare până la conferența preoțească din est-an, — pe lângă îndatorirea a se prezenta cu acea ocaziune raport oficial din partea fie-cărui preot. *Dimitrie Moldovan*, protopop.

Al 52-lea! Cassariatul „Reuniunii române de înmormēntare din Sibiu” a solvit moștenitorilor legali ai reșosatului *Ioan Lațcu*, faur, fost membru al numitei Reuniuni ajutoriul statutar.

Acesta este al 52-lea cas de mōrte în sinul Reuniunii române de înmormēntare.

„Reuniunea română de agricultură din comitatul Sibiuului” aranjază Duminică la 9 Octobrie n. 1904 în comuna Rēhău o exposiție de vite împreună cu distribuie de premii în bani. Exposiția se va mărgini la vite cornute, cu escepițiunea caprelor. Exposiția se va țin în ziua amintită, începēnd de la 9 ore înainte de amiază și până la 1 oră după amiază, când va urma premiarea. Exposiția se va ține pe locul comunal de pășune numit „S. b. vii”. La exposiție nu se primesc de cât vitele locuitorilor din comunele Rēhău, Călnic, Deal, Căcova, Săsciori, Sibiel, Petrițel, Laz, Loman și Rechita. Amēnunțele se pot afla de la primăriele numitelor comune.

Dădaca moștenitoriului. Pentru lăptarea „prințului de Piemont”, moștenitoriul de tron al Italiei, medicul de curte al familiei regale a ales pe soția unui pădurariu din Răconigi. Cum spun zărele italiene, au fost multe concurențe, dar alegerea a căzit pe soția pădurariului: femeie în etate de 24 ani, de frumșetă rară, și mamă a unui copil, cu care împreună s'a mutat deja în castelul regal. Timp de un an și jumătate, cât are să lăpteze și să grijescă pe prințul, va căpeta plată 600 de lire pe lună, ear' după aceea rentă de 100 lire pe lună. Un an și jumătate însă nu-i este permis să aibă nici un fel de legătură cu familia ei, afară de băiețelul dus cu dinsa în castel.

Tramban aruncat în aer. În Melrose (statul Massachusetts, în America) Mercuri după amiază cădēnd din un camion de transport un pachet cu 50 fonți de dinamit și venind în urma camionului un tramban electric, acesta a trecut cu rōtele peste pachet. În clipa aceea a rēsunat o detunătură putericoică, ear' trambanul a sburat în aer, slămat tot tânduri. Dintră călători nouē inși au murit rupti în bucăți, ear' ceilalți nouēsprezece au scăpat cu răniri grave.

Mântuit de la mōrte. Un om ore-cândva desnădăduț trimite inventatorului crucii dupe electro-magnetice R. B. nr. 86967, dlui Albert Müller Budapesta V., Vădășz-u. 42, următoarea scrisōre de mulțămintă: Stimate domnule Müller! Înainte de toate te înecunostiințez că sunt om sărac și bōla m'a silit să fōtru într'un spital din Budapesta, apoi am stat 3 luni sub îngrijirea doctorilor din Zombor și toate acestea m'au costat 200 cor. fără ca să mă pot vindeca, ear' doctorii au perdut nădejdea și eu trebuia să mor. Din înțēmplare am dat de veste crucii dale și am comandat-o purtând-o pe piept după cum mi-ai scris. În timp scurt, în 10 April m'am sculat din pat, mă simt sēnătos și nu mi-e tēmă că mor, pentru-că m'ai mântuit dta. Iți mulțămesc de mli de ori. Cu stimă Francisc Ostiadat, mașinist în Priglența St. Ivan (com. Băca-Bodrog) în 27 April 1904. Crucea dupe electro-magnetice R. B. nr. 86967 costă numai 6 cor. și vindecă bōlele următoare: reumatism, respirație grea, lipsă de somn, batere de inimă, bōla rea, de nervi; de aceea îndemnăm pe fie-care să se adreseze plin de încredere dlui Albert Müller, Budapesta V., Vădășz-ntoza 42/V.

Influențele stricaciōse ale școlii au cu atât mai mult efect asupra școlarilor și școlărițelor, cu cât mai îndelung timp sunt espuși acestora, și în cele mai multe casuri se ivesc în anii desvōltării în formă de chloroasă și anemie. Acăsta din urmă, — de multe-ori înaintemergetōrea altor bōle, ca amețelă etc., — durere, prea des devine fapt trist. Impuls acestei bōle a mititelor noștri dă pe lângă lipsa de aer curat, lipsa de întărire a corpului și de mișcare în liber etc. și nutreirea insuficientă, nerațională. Numai cu remediu radical se pōte combate rēul; prin promovarea apetitului, ridicarea puterilor, curățirea și înmulțirea sângelui. Dacă privim remediile înțăritōre ce ne stau la dispoziție, *Somatosa* o aflăm stând înaintea tuturor acestora, avēnd după scurtă folosire efect miraculos.

În atențiunea comitetelor parohiale.

În scopul augmentării fondului regnicolar pentru pensionarea învțătorilor comunele noastre bisericești, ca susținētoare de școlē, au să plătesc și o taxă de câte 30 fileri după fie-care elev. Sunt însă fōrte multe comune, cari din anumite cauze rēmānēnd ani de zile în restanță cu plățirea acestor taxe, se trezesc deodată cu mandat de plățire și — execuție chiar. În casuri de acestea comitetele parohiale să cōră de la direcția financiară relaxarea sumelor întrate în prescripțiune, ori respiriu de plată, ear' dacă direcția financiară respinge cererea, să facă recurs la ministrul de culte și instrucțiune publică. Așa a făcut comitetul școlar din parochia gr-cat. Hotoan, căruia sub nrul 54.635 din a. c. ministrul de culte i-a relaxat 114 cor. 60 fileri din suma restanței, ear' pentru plățirea restului i-a dat respiriu.

Nr. 961—1904.

Concurs

„Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român” are de conferit cu începutul anului școlar 1904/5 următoarele stipendii:

1. Un stipendiu din „Fundatiunea anonimă din comitatul Dobăca” de 100 cor. anual, destinat pentru un tiner român născut în comitatul Dobăca.
2. Un stipendiu de 80 cor. anual din „Fundatiunea Radu M. Rîureanu”, destinat pentru un student român de la școlē secundare (medii).
3. Un stipendiu de 120 cor. anual din „Fundatiunea Ioan Gallianu de Kecskés”, destinat pentru un tiner român de la vr'unul din gimnasiile din Transilvania; vor fi preferiți, ceteris paribus, rudeniile fundatorului din familiile „Pop” și „Anton”.
4. Un stipendiu de 100 cor. anual din „Fondul Avram Iancu”, destinat pentru un tiner român de la vr' o școlă secundară (medie).
5. Un stipendiu de 80 cor. anual din „Fundatiunea Dr. Ioan Moga și soția Ana n. Bologa”, destinat pentru fete de naționalitate română, fără deosebire de confesiune, din Transilvania, cari frecuentēz vre-o școlă romănescă, în prima linie școlă civilă de fete a Asociațiunii sau școlă de fete a „Reuniunii femeilor române din Sibiu”; vor fi preferite, ceteris paribus, fetele cari vor putē documenta, că sunt înrudite cu familia Dr. Ioan Moga sau cu familia Bologa.

Cereri pentru aceste stipendii au să se înainteze comitetului central al Asociațiunii în Sibiu (strada Morii nr. 8) până la 15 Octobrie st. n. a. c. provēdute cu următoarele documente:

- a) atestat de botez;
- b) testimoniu școlar de pe semestrul din urmă al anului școlar 1903/4;
- c) atestat de paupertate;
- d) eventual documentul de înrudire.

Concurenții cari și-au prezentat cererile înainte de publicarea acestui concurs, sunt invitați să și întregescă eventual cererile în sensul condițiunilor stabilite în concursul de față.

Cereri întrate după termin nu se vor considera.

Sibiu, din ședința comitetului central al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”, ținută la 15 Septembrie 1904.

Iosif Sterca Șuluțu
president.

Posta redacției.

Ofenbaia. Primit. Mulțămim. Vom începe în numărul proxim.

„Copiii cei orbi”. Nu i putem face loc de cât ceva mai târziu. Cu privire la rețipărire trebuie să vă puneți în înțelegere cu tipografia.

Abrud-sat. Cât mai curēnd. Dacă se pōte, încă în numărul ce vine.

Studiu din sfera iconografiei orientale.

De Dr. Miron E. Cristea.

(Urmare)

Intră cele două părți în ordine corespunzătoare se induc ca inscripție întregă rugăciunea: „Cred Dómnē și mărturisesc, că tu ești cu adevărat”. „Cinei Tale cei de taină, astăzi fiul lui Dumnezeu” etc.; ear' sub cele două părți ale icónei cuvintele lui Iisus: la stânga: „*Αἰβετε, φάγετε, τοῦτό μου ἐστὶ*” = „*Luafi, mâncați, acesta este trupul meu*”; (Mateiu XXVI 26—28) la dreapta: *Πίετε ἐξ αὐτοῦ πᾶντες, τοῦτό ἐστὶ αἷμά μου* = „*Beți dintru acesta toți, acesta este sângele meu*” (Marcu XIV, 22—24).

Preotul ofician vede deci continuu înaintea ochilor îndeplinirea sacramentelor, culmea activității sale preoțești.

3. Sub această icónă ¹⁾ au să se picteze la locuri corespunzătoare, drept sfinte modele pentru preoțime, *autorii liturgiilor orientale*, mai mulți sfinți părinți însoțiți de archidiaconi, ca și când ar servi sfânta liturgie, cel puțin însă patru și anume: In stânga: *Vasile cel mare, Ioan Gură de aur* în ornate de liturgie; în dreapta *Grigorie Dialogul*.

Acești archierei țin în mână stângă de regulă niște fașii de hârtie potrivit sucite, cu inscripții din rugăciunile liturgice cele mai esențiale. Cele mai potrivite sunt acestea.

Ioan: „*Nimenea din cei legați cu poștele și cu plăcerile trupului, nu este vrednic să vie, sau să se apropie, sau să servescă Ție, Împărate al mării; că a servi Ție este lucru mare și înfricoșat chiar și puterilor cerești*” ...

Sfântul Ioan Gură de aur se zugrăvește cam așa: Fărte subțirel, mare la cap, nas plecat, nări late, palid, ochi mari, frunte lată și gollă, încrețită, barbă mică rară, părul cărunt.

Vasile: „*Încă ne rugăm Ție..... sfântă casa acesta întârește-o până la sfârșitul veacului;..... pomenește Dómnē pe cei-ce ți-au adus aceste sfinte daruri și pe cei pentru cari le-au adus;..... dăruiește-le lor cele cerești în locul celor pământești;..... păzește Dómnē orașul și țera acesta și toate cetățile și satele de fomete, de ciumă, de cutremur, de potop, de foc, de năvălirea altor neamuri și de războiul cel dintre noi.*”

Sfântul Marele Vasile se zugrăvește cam astfel: Înalt și drept, uscățiv, brunet la față, nasul plecat, sprâncene lungi și imbinat, cu frunte gânditoare, la obraz lungăreț, la temple cam cufundat, pēros, cu barbă lungă de jumătate căruntă.

Grigorie: „*Dumnezeul tainelor celor negrăite și nevădute, la care sunt vistierile cele ascunse ale înțelepciunii și ale științei, care ni-ai descoperit nouă sevășirea acestei liturgii și ne-ai pus pe noi păcătoșii, pentru multa iubirea Ta de ómeni, ca să-Ți aducem Ție daruri și jertfe pentru păcatele noastre proprii:..... Insuși nevădutu-le Împărate..... caută spre noi, nevrednicii robii Ței, cari stăm înaintea sfântului Țeu altarului, ca înaintea tronului Țeu de Cherwimi, pe care odihnește prin aceste înfricoșate taine, ce sunt puse înainte, unul născut Fiul Țeu și Dumnezeu nostru.....*” ²⁾

Sfântul Grigore Dialogul se zugrăvește tinăr cu barbă mai puțină.

Lângă Grigore are loc *Iacob* fratele Domnului.

Prezența sfântului *Iacob* se justifică prin cele de mai jos. Renumitul istoric *Eusebiu* ne spune în istoria sa (Hist. eccl. IV c. 22), că *Iacob* fratele Domnului a fost primul episcop al Ierusalimului. ³⁾ *Iacob* se face de regulă bătrân, cu părul creț și cu barbă lungă.

Tradițiunea bisericească creștină, că acest *Iacob* este autorul acestei liturgii, care a fost în uzul bisericei din Ierusalim până prin veacul VIII. (după A. I. Binterim), când s'au introdus și acolo liturgiile bisericei din Constantinopol. ⁴⁾

Există mai multe manuscrise, cari cuprind această liturgie. Dar' în această formă — precum se cuprinde în manuscrisele păstrate — liturgia întregă nu pōte fi produsul lui *Iacob*, fiindcă cuprinde lucruri mult mai târzii. Produsul lui *Iacob* pōte fi cel mult scheletul general și principal; dar' textul original al acestei liturgii, compuse ori numai introduse și atribuite lui *Iacob*, de sigur a fost ulterior completat prin diferite adăuguri.

Patriarchul Proclus († 447) amintește pentru primadată această liturgie apostolică, făcând în un op liturgic al seu, că între alți păstori și învățători ai bisericei „au lăsat posterității liturgii scrise și *Iacob*, primul episcop al bisericei din Ierusalim”. Sfinții Părinți ai sinodului trulan (692) asemenea se prōvocă la această liturgie „rēmasă în scris de la apostolul *Iacob*”.

Afirmarea de a ne fi rămas de la *Iacob* o liturgie scrisă, este greu de acceptat, căci în cazul acesta liturgia aceasta ar fi

¹⁾ Considerând însă, că zidul și pāretele, care formeză la catedrala noastră semicercul altarului, adică concha, are jos o suprafață mai mare, neîntreruptă de ferestre etc., este recomandabil a se face aici — jos — cina cea de taină și de-asupra ei autorii liturgiilor întră spațiul format de cele șese ferestre, care anume se potrivesc pentru asemenea figuri singuratic.

La capetele din dreapta și stânga a acestei fașii de pārete semicercual se mai pot zugrăvi și alți archierei sfinți, cu câte un archidiacon lângă ei, fiind locul spre iconostas mai mărișor. Se potrivec la locul acesta numai archidiaconi. În dreapta archidiaconul *Stefan*, în ornate de liturgie, în dreapta cu cădelnița; ear' pe brațul stâng ținând chivotul așezat pe o năframă de mătasă. În stânga archidiaconul *Laurențiu*, asemenea în ornate liturgice, ținând cu dreapta orariul sus; ear' în stânga liturgierul. Intocmai îi aflăm admirabil zugrăviți și la același loc în catedrala metropolitană din Iași.

²⁾ În biserica *Dochiariu* din muntele Atos sunt astfel împărțite rugăciunile, că *Ioan* zice rugăciunile de la proscomidie..... *Grigorie*: rugăciunea primului antifon, *Vasile* rugăciunea *Cherwicu*lui.

³⁾ Al doilea *Iacob*, despre care vorbește Testamentul nou, este apostolul *Iacob*, fiul lui Zevedeu și fratele evangelistului *Ioan* (Faptele apostolilor XII. 2; I. 13.); al treilea este apostolul *Iacob*, fiul lui Alfeu, numit *ὁ μικρός* = cel mic.

⁴⁾ F. H. Krüll („Christl. Alterthumskunde“, partea II, pag. 116) afirmă că patriarchul *Ieremie* al Constantinopolului i-a succes a impune bisericii din Ierusalim liturgiile constantinopolitane.

fost susceptă în canonul cărților sfinte. Deci putem susține numai, că *Iacob* a lăsat după sine în bisericile păstorate de el un soi de serviciu divin în o anumită ordine; dar' acesta s'a păstrat numai prin tradițiune, până ce — înmulțit și îmbogățit de alți prelați luminați — acel serviciu a fost scris cam la finea veacului al IV-lea (379), când s'a fixat în forma ce ni-s'a păstrat până azi. Acesta liturgie se bucură de mare trecere. Ea formeză și izvorul, din care s'a dezvoltat liturgia sfântului *Vasilie*. *Liturgia syriacă* a sfântului apostol *Iacob* este o traducere prescurtată a liturgii ierusalimice, tradusă din grecește înainte de 451.

Deci grecește a trebuit să existe de mai nainte. A statorii cu pozitivitate toate părțile cari sunt de pe timpul lui *Iacob*, și cari aadause ulterior, este imposibil.

Liturgia lui *Iacob* samănă de-aprōpe cu *liturgia veche creștină*, precum și cu liturgiile usitate orientale, în cât se pōte considera de temelie, de prototipul acestora. Astăzi se mai oficiază această liturgie în biserica de la Ierusalim odată la an, în 23 Octombrie, ziua sfântului *Iacob*.

Această liturgie este edată grecește de *Demetriu Ducas*, Roma 1526. În traducere latină a apărut în „*Bibliotheca patrum et veterum autorum ecclesiasticorum*” de *Margariu de la Bigne*. Tom. IV. Paris 1610; la J. A. Arsenus: *Codex liturgicus*, etc.; la A. Daniel: *Codex liturgicus* tom. IV. În limba germană se află în opul: „*Die bedeutendsten Liturgien der orientalischen Kirche*” ¹⁾ de *Dr. Teodor Tarnawski*, profesor la facultatea teologică din Cernăuți, 1893, pag. 71 etc.

Deci liturgia, al cărei început datēză de pe timpul apostolilor, s'a dezvoltat mereu și succesiv după trebuințele, vederile și gustul timpului. Ca și apostolii, așa au augmentat și episcopii primelor veacuri liturgia cu rugăciuni și ceremonii nouă. Astfel s'a dezvoltat ritul și a devenit din ce în ce mai variat. În liniamente generale, în mersul acțiunii principale, consună aceste servicii, în detalii însă praxa liturgică a produs ore-cari deosebiri și diferențe în diferitele locuri și la diferitele popore.

O icónă binișor completă a *liturgiei vechi creștine*, usitată numai în primele veacuri, se cuprinde în cartea VIII din constituțiile apostolice, atribuite apostolului *Andrieu* și *Iacob*. Notițe liturgice se mai află și în celelalte cărți ale Const. apost. și în scrierile sfinților părinți mai vechi.

Ca al V. sfânt părinte se potrivește *Atanasie* al Alexandriei, părintele ortodoxiei, care cu forța minții sale a salvat ortodoxismul ecumenic. E bătrân cu barbă albă. Inscriptia „*Un Dumnezeu cinstim în Treime, nici chipurile amestecând, nici ființele despărțind*”. Ear' ca al VI. *Andrieu*, bătrânul episcop cu barbă albă, din Creta, care prin înfățișarea și numele seu se ne reamintescă pe al nostru *Marele Andrieu* (Șaguna), salvatorul ortodoxismului român din Ungaria și Transilvania și căruia avem a-i mulțami aprōpe tot ce suntem și avem, și în deosebi și catedrala despre care scriem.

Acești archi-archierei, îmbrăcați în toate ornatele archierești, bogate și strălucitoare, cu drēpta binecuvântă. Cei-ce nu au fașie în stânga țin de regulă o evanghelie compactată.

Înțelesul liturgic al funcțiunilor preoțești îndeplinite în altarului trebuie să aște espresiune plină de evlavie în limba artei reprezentate, adică în pictură.

Unde spațiul permite un număr mai mare de archierei, acolo se mai pot zugrăvi și alți sfinți părinți și scriitori cari cu sfânta liturgie au o specială legătură. Așa *Ciril al Ierusalimului*.

Mulți vorbesc de o liturgie a sfântului *Ciril* de la Ierusalim, dar' acest sfânt părinte ni-a lăsat numai o *explicare a liturgiei*, precum era pe timpul seu în us. El indică numai punctele esențiale. Părțile amintite de *Ciril* consună mai mult cu liturgia *veche creștină* cuprinsă în „constituțiunile apostolice”, de cât cu liturgia sfântului *Iacob*.

Iustin Martirul († 163). El este primul scriitor bisericesc, care ne descrie amănunțit decursul serviciului divin de la începutul creștinismului.

Unii susțin că ar fi fost preot, sau cel puțin diacon,

Maria din altarele românești.

Pe boltitura altarului se află *Maria* cu *Iisus* în pōlă la *Busteni* și *Sinaia*. Ambele icóne sunt lucrate de Aage Exner, fărte frumos ca executare, dar' în stil curat bizantin vechiu. Lângă *Maria*, care șede pe tron, stau archangelii *Gavriil* și *Mihail*, închinându-se lui *Iisus*. Închinarea această însă, copiată fidel de pe alte modele vechi, este fărte inestetică și samănă mai mult a niște strâmbături. Archangelii pare-că se țin cu mâinile de pantece.

Frumos și mai succes este același chip pe boltitura altarului de la *biserica grecească* din *București*. Chipul e după același principii pictat, numai cât atât *Maria* cât și archangelii sunt modernizați cu succes.

Icóna această din altarul de la *Domnița Balașa* prezintă puțină variațiune. Scaunul *Măriei* stă pe *nori* și în *nori* 2 *serafimi* mici. În jur *stele* pe un ceriu auriu. Archangelul *Gavriil* cu litia și *Mihail* cu sabia obvin numai de foc și numai în busturi.

Maria de pe boltitura din altarul de la *Radu Vodă* din *București*, nu șede pe tron ca la *Busteni*, *Sinaia* etc., ci stă în picioare. Lângă archangelul *Gavriil* și *Mihail* mai aflăm pe *David* cu harfa și *Solomon* cu zidinda bisericească.

Pe marginile boltituri altarului dinspre frontariul bisericei sfântului *Nicolae* (Tabacu) din *București* earăși este pictat *Solomon* în drēpta, ear' *Moise* în stânga.

¹⁾ Din acest op german am estras datele necesare pentru obiectul nostru.

(Va urma.)

Nr. 75/1904.

[275] 1—3

Publicare de licitațiune.

Comuna bisericească gr. or. din Agărbiciu, protopresbiteratul Mediaș, va da în 3/16 Octombrie a. c. la 1 oră p. m. prin licitațiune publică minuendă în întreprindere edificarea resp. adaptarea școlii gr. or. române, conform planului și preliminarului de spese aprobat de Preaven. Consistoriu arhidieceșan dto 28 August 1903 nr. 9221 școl. în sumă de 4971 cor. 65 fl.

Minus ofertentul va fi îndatorat a depune cautiunea recerută în bani gata, sau în hârtii de valoare la epitropia parohială.

Comitetul parohial își rezervă dreptul a da în întreprindere lucrarea ori-cui dintră oferenți.

Planul, preliminarul de spese, condițiunile de licitare, cum și ori-ce informațiuni se pot afla până la ziua licitațiunei la oficiul parohial gr. or. din Agărbiciu.

Agărbiciu, în 8/21 Septembrie 1904.

Comitetul parohial gr. or.

Ioan Muntean
paroh gr.-or.

Ioan Triff
not. comit. parohial.

Nr. 976 1904.

[270] 2—3

Concurs

În urma veneratului ordin consistorial din 24 l. c. de sub nr. 8478 bis. se publică concurs, cu termen de 30 zile de la prima publicare în „*Telegraful Român*” pentru ocuparea postului de **paroh** în comuna **Feneșel** cu prediul **Cerc**.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt cele fasonate în cōla B. pentru dotațiunea de la stat.

Reflecții la acest post au a-și așterne subscrisului saplicile de concurs în termenul sus indicat și a se prezenta la biserică în vre-o Duminică sau sērbătoare pentru a cânta, respective a celebra și a cuvânta.

Oficiul protopresbiterat rom. gr. or.

Cluj, 30 August 1904.

Tuliu Roșescu
protopresbiter.

[271] 2—3

Concurs

Pentru întregirea parohiei de clasa a II a Sēsciori, în protopresbiteratul Sebeș, devenită vacantă în urma repausării parohului *Ioan Stoicuța*, se publică concurs cu termen de 30 zile de la prima publicare în „*Telegraful Român*”.

Emolumentele sunt cele fasonate în tabela B. pentru dotațiunea de la stat.

Concurenții au să și așternă cererile înscrise conform normelor din vīgore, în termenul des-his, oficiului protopresbiterat Sebeș, avēnd a se prezenta înainte de alegere poporului în biserică spre a cânta, respecta a celebra și cuvânta.

Concurenții cu pregătire de 8 clase gimnasiale vor fi preferați.

Sēsciori, din ședința comitetului parohial, ținută la 27 Iulie, 1904.

Zaharie Moga
president.

Vasile Pop
notariu.

Nr. 519.

Vēgut.

Sebeș, 2/15 Septembrie 1904.

Oficiul protopresbiterat:

Sergiu Medean
protopresbiter.

Se primește **una sau două fete de școlă sau alt învățământ** la o familie română inteligentă cu totă întreținerea, unde pōte profita de limba germană și magară; tot acolo pōte primi și ore de cânt și pian. A se informa **strada Poplăcii mare 11**, etagiul prim. [276] 1—3

Au apărut în **Tipografia arhidieceșană**:

Noul abecedar de Dr. Petru Șpan
Prețul e 40 f.ieri.

Călăuza noului abecedar
De acelaș. — Prețul 20 f.ieri.

Se pot procura de la **Librăria arhidieceșană**.

Ciocolada de tanin
a lui **Sztraka**
are efect escelent la copii și la vērșnicii contra urdinării
Prețul 40 f.ieri
Se capătă în fie-care a-potecă.
[222] 7—8

